

ตามวินัย

พระอาจารย์สงบ มนัสสนุโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “เรียนถามปัญหาเรื่องการสร้างกุฏิของพระตามวินัยครับ”

กราบเรียนท่านพระอาจารย์ที่เคารพ กระผมมีปัญหาสงสัยเรื่องการสร้างกุฏิของพระที่
ชอบด้วยวินัย

๑. การสร้างกุฏิโดยไม่มีชานรอบได้หรือไม่
๒. ลักษณะของกุฏิต้องมีลักษณะอย่างไร
๓. คำว่า “อันหาชานรอบ” ตามวินัยหมายความว่าอย่างไร

อนึ่ง ภิกษุใดให้สร้างกุฏิอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง จึงสร้าง
ให้ได้ประมาณในการสร้างกุฏินั้นดังนี้ โดยยาว ๑๔ คืบ โดยกว้างโดยรวมใน ๗ คืบ ด้วยคืบพระ
สุคต ฟังนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ภิกษุเหล่านั้นฟังแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้ อันมีชานรอบ
หากภิกษุสร้างกุฏิด้วยอาการขอเอาเอง ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาชานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุ
ทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ หรือสร้างให้ล่วงประมาณนั้นเป็นสิ่งสมาธิเสถ

ขอเมตตา หลวงพ่อตอบแบบอธิบายขยายความให้แจ่มแจ้งด้วยครับ หากยกตัวอย่าง
อันประกอบคำบรรยายให้เห็นภาพพอสังเขป จะดีมากเลยครับ

ตอบ : บางทีพูดถึงการศึกษานะ การศึกษาเรื่องภาคปริยัติ การศึกษาเรื่องภาคปริยัติเขาศึกษา
กันแล้วเขาศึกษาเพื่อเอาวุฒิ วุฒิภาวะ เขาต้องสอบ มันเป็นระบบ

แต่พระกรรมฐาน พระกรรมฐานเขาศึกษานะ จะบอกว่า “พระกรรมฐานไม่มีการศึกษา วันๆ หนึ่งมีแต่เอาหลับหูหลับตา พุทโธๆ มันจะรู้อะไร” พระกรรมฐานเขาศึกษานะ แต่ศึกษาโดยไม่สอบเอาวุฒิไง ศึกษาเพื่อคุมครองตัวเองไง ศึกษาเพื่อประพฤติปฏิบัติไง

ถ้าศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัตินะ ประพฤติปฏิบัติ เวลาปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ฉะนั้น เวลาการศึกษา ศึกษาแล้วทางวิชาการเขาได้แย่งกันไปได้แย่งกันมา แต่ถ้าในภาคปฏิบัติสิ่งนี้ มันมีอยู่แล้ว ถ้ามันมีอยู่แล้วเพราะอะไร เพราะสวดปาฏิโมกข์ทุก ๑๕ คำ แล้วเวลาพระกรรมฐานส่วนใหญ่ต้องสวดปาฏิโมกข์ได้ คำว่า “สวดปาฏิโมกข์ได้” หมายความว่าพระถ้าจะ พันนีสัยต้อง ๕ พรรษาขึ้น ต้องเป็นผู้ฉลาดถึงพันนีสัย ถ้าพระเรา ๑๐ พรรษาขึ้นแต่ไม่เป็นผู้ฉลาดเขาไม่พันนีสัย

คำว่า “พันนีสัย” เวลาคำว่า “พันนีสัย” พันนีสัยทางโลกก็เหมือนบรรลุนิติภาวะ ถ้าไม่บรรลุนิติภาวะทำอะไรต้องมีผู้ดูแล ฉะนั้น เวลาผู้ดูแล ฉะนั้น สิ่งที่จะพันนีสัยได้ สิ่งที่จะพันนีสัยได้ต้องมีผู้ฉลาด ฉลาดในอะไร คำว่า “ภิกษุต้องพัน ๕ พรรษาเป็นผู้ที่ฉลาดถึงพันนีสัย” ก็นี่ไง เพราะอะไร ส่วนใหญ่เพราะสวดปาฏิโมกข์ได้ สวดปาฏิโมกข์ได้ประสาธนะ ถ้าสวดปาฏิโมกข์ได้ก็จบนิติศาสตร์ เพราะสวดปาฏิโมกข์ได้มันก็รู้กฎหมายไง ถ้ารู้กฎหมายมันก็เอาตัวรอดได้ไง

ส่วนใหญ่แล้วพระ พระกรรมฐานเนี่ยส่วนใหญ่ ว่าส่วนใหญ่จะบอกว่าทั้งหมดไม่ใช่ บางองค์ก็สวดไม่ได้ แต่บางองค์พยายามแสวงหาสวด เพราะในวงกรรมฐานเขาพยายามจะ ประพฤติปฏิบัติกัน มีความเพียรไง ที่นี้ความเพียรขนาดว่ามันมีตัวหนังสือให้ท่องยังท่องไม่ได้ แล้วเวลาเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเพื่อเอาจิตสงบ เพื่อจะเกิดปัญญา เรื่องนั้นมันละเอียด รอบคอบกว่าไง นี่ครูบาอาจารย์บอกว่า มันมีตัวหนังสือให้ท่องยังท่องไม่ได้หรือ

เวลาครูบาอาจารย์เรา อย่างเช่น หลวงปู่ชอบ ครูบา-อาจารย์หลายๆ องค์ของเรา มากเลย ๗ วัน บวชแล้ว ๗ วัน ปาฏิโมกข์ท่องจบๆ พอท่องจบ ปาฏิโมกข์ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนินยต ๒ นิสสัคคียปาจิตติย ๓๐ ปาจิตติย ๙๒ แล้วก็เสขียวัตร เวลาสวดก็นี่ไง ถ้าสวดได้

แล้ว แล้วมีครูบา-อาจารย์เป็นหลัก ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรม พอครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมท่านทำให้ดูเป็นตัวอย่างไร ถ้าครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมท่านทำให้ดูเป็นตัวอย่างไร ทำให้ดูเป็นตัวอย่างไร ได้ทั้งการศึกษา ได้ทั้งแบบ ทั้งรูปแบบ ทั้งตัวอย่างที่ให้เห็น

กรณีนี้ มันก็กรณีเหมือนกับว่าในวินัยบอกว่ “ไม้สี่พันยาว ๔ นิ้ว แล้ว ๔ นิ้วเป็นอย่างไร” เรื่องนี้เมื่อก่อนนี้การศึกษาหรือพระเรายังไม่เข้มงวด เขาศึกษาแล้วเขาก็ง “ไม้สี่พันมัน ๔ นิ้วอย่างไร” ทีนี้พอดีมีกรรมฐานอยู่ในที่ประชุมด้วยก็หยิบไม้เจียขึ้นมาให้ดูเลย “นี่ไง ๔ นิ้ว” “อ้อๆ! เลย” แล้วหลวงปู่มันทำมามากน้อยขนาดไหน เราทำมานานแล้ว พอทำมานานแล้วเราทำเป็นข้อเท็จจริงเลย ถ้าข้อเท็จจริงเลยแต่การศึกษายังไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้มีการทำใน

ฉะนั้น พอบอกว่า **“พระกรรมฐานไม่มีการศึกษา พระ-กรรมฐานหลับหลับตา พระกรรมฐานจะไม่รู้เรื่องธรรมวินัย”** **ไม่รู้ได้อย่างไรถ้าไม่รู้จะเอาตัวรอดได้อย่างไร** การจะเอาตัวรอด แต่เขาเอาตัวรอดด้วยการประพฤติปฏิบัติแล้วมันแบบว่าไม่มีวุฒิ ในระบบเขาต้องมีใบประกาศกัน แล้วประกาศเขาใบประกาศก็เหมือนกับปัจจุบันนี้ มหาวิทยาลัยเกือบทุกมหาวิทยาลัยเลย ให้ตรวจสอบอาจารย์ทั้งหมด เพราะวุฒิภาวะปลอมเอามาจากไหนก็ไม่รู้ ดอกเตอร์เรียนกันอย่างไรมาก็ไม่รู้ ตอนนี้อย่างตรวจสอบกันแล้ว ขนาดมีใบประกาศมันยังปลอมกันเลย

แต่การศึกษานี้มันไม่มีใบประกาศๆ เอ็งมีวุฒิภาวะใหม่ เอ็งมีความสามารถใหม่ ถ้ามีความสามารถสิ่งนั้นเป็นความจริง ฉะนั้น เป็นความจริงแล้ว ใ้เรื่องที่ว่าเวลาพระเราเวลาออกวิเวกนะ รูดงค์ไป เวลา รูดงค์ไป เห็นใหม่ อย่างเช่น เช่น ในประวัติปฏิบัติพาทารุดงค์กรรมฐาน เวลาไปแล้วในป่าในเขา ถ้าชาวบ้านเขารู้เขาเห็น เขาก็มาสร้างกระต๊อบห้อมห่อให้ เขามาสร้างให้ๆ เพราะเราไปเที่ยว มันไปนะแถวภูพาน มันจะมีเป็นแคร์ เป็นแคร์ทำทิ้งไว้ๆ เวลาพระไปก็ไปพักที่นั่นๆ ในป่ามันจะมีแคร์เขาทำทิ้ง ทำทิ้งไว้วะ ทำทิ้งไว้

เหมือนชาวบ้านไง มันมีเส้นทางที่พระเดินดูคงค์ พอเส้นทางพระเดินดูคงค์ เส้นพระเดินดูคงค์มาเขาก็จะมาพักที่นั่น แล้วพระเขาจะรู้กันว่าพระกลุ่มนี้ไปแล้ว เดี่ยวเขาก็เดินดูคงค์มาไปพัก อันนั้นเป็นของใคร นั่นเป็นของสาธารณะ เป็นแบบว่า ถ้ามันเป็นเหมือนกับที่กร้างว่างเปล่า เหมือนกับที่ป่าของชาวหมู่บ้าน เป็นที่ฝั่งศพ เป็นที่ทิ้งศพของชาวบ้าน แล้วเวลาพระเขาดูคงค์มา เขาไปพักมา ฉะนั้น ผู้ที่เขาไปทำบุญกุศลที่เขาตั้งใจที่เป็นธรรม เขาก็ไปสร้างแคร่ไว้ให้ ฉะนั้น สร้างแคร่ไว้ให้ อันนั้นจะบอกว่าพระเที่ยวไปไม่มีใครเป็นเจ้าของ แล้วไม่มีใครไปยึดมัน ไปยึดให้มันเป็นอาบัติขึ้นมา

ฉะนั้น เวลาคำถาม พอเข้ามาคำถามใหม่ คำถามบอก “เดี๋ยวนี้พอโลกมันเจริญขึ้น เวลาสร้างวัดก็ต้องมีใบอนุญาต” เวลาไปพักที่ไหนถ้าเป็นป่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็จะไล่พระออกจากป่า เพราะว่าเข้ามาพักไม่ได้เดี๋ยวจะมายึดสร้างวัด แล้วถ้าเป็นบ้านของคน เป็นบ้านชาวบ้าน มันก็มีเจ้าของทั้งนั้นๆ ไปทำรุ่มร่ามไม่ได้เพราะมันผิดกฎหมาย ถ้ามันผิดกฎหมายเรื่องอย่างนี้มันก็เลยเกิดขึ้น

ถ้าเกิดขึ้นมา ไปที่คำถามนะ “การสร้างกุฏิโดยไม่มีชานรอบได้หรือไม่” การสร้างกุฏิโดยมีชานรอบไม่มีชานรอบ ชานรอบนี่มันเป็นวัดประเภทใด วัดอะไร แต่ถ้าพูดถึงถ้าเป็นพระกรรมฐานไม่เกี่ยวเพราะอะไร เพราะอยู่ในเงื้อมผา อยู่ในเรือนว่าง อยู่โดยทั่วไป ฉะนั้น ไม้ที่เป็นชานรอบไม่เป็นชานรอบมันเป็นกฎหมายนะ ถ้าเวลามีชานรอบ นี่ข้อที่ ๑ เพราะมันเป็นกฎหมายอย่างไร กฎหมายหมายความว่า คำว่า “ตามวินัย ตามวินัย” วินัยพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ ถ้าบัญญัติขึ้นมาแล้วมันเป็นกฎหมาย ถ้าทำผิดกฎหมายมันก็เป็นอาบัติทั้งนั้น ถ้าเป็นกฎหมาย

ฉะนั้น บอกว่า “ต้องมีชานรอบ” ชานรอบมันมีตั้งแต่อุทายี สมัยพุทธกาลพระอุทายีเป็นนายช่างเก่า พอนายช่างเก่าเขามาบวชแล้วเขาก็บ้นดินไถ บ้นดินแล้วเขาก็เผา เขาเผา โอ้ย! มันขึ้นเป็นแบบว่าเป็นเหลือบเลยละ ใครๆ ก็ไปดู ใครๆ ก็ไปดู ร่ำลือถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบอกว่า “ให้ทุบทิ้ง” สั่งให้ทุบทิ้งเลย พระอุทายีๆ อยู่ในพระไตรปิฎก สิ่งนั้นเวลามัน

เป็นวัดเป็นวาขึ้นมา เวลามันสร้างขึ้นมาๆ แล้วถ้ามันทำสิ่งใดที่มันเป็นโลกวัชระ โลกเขาติเตียน
๑.

๒. สมัยพุทธกาลนะ นี่สมัยพุทธกาล ไม่สมัยปัจจุบันนี้ชาวบ้านเขาเห็นนะ เห็นวัว
วัวสี่เหลี่ยมๆ มันเดินมานะ เขาตกใจวิ่งหนีหมดเลยเพราะอะไร เพราะพระไปเรียไรจนเขาทนม
ไหว นี่สมัยพุทธกาลมันก็มี เพราะถ้าไปเรียไรเขามา นี่ไง ถ้าจะสร้างกุฏิโดยที่ไปขอเขาไปเรียไร
เขาๆ ถ้ามันเรียไรจนสังคมเขาเบื่อหน่าย ไปเบียดเบียนเขาจนเขาเบื่อหน่าย พอเบื่อหน่ายเห็น
วัวเดินมานึกว่าพระ หนีก่อนเลย ตกใจขนาดนั้น นี่อยู่ในพระไตรปิฎกนะ มันไม่มีสมัยนี้หรอก

อย่างนี้มันถึงมีการห้ามไง ห้ามว่า ถ้าจะขอเขาได้มากได้น้อยแค่ไหน ไม่ใช่
ญาติไม่ใช่ปวารณาถ้าขอสิ่งนั้นได้มา ใครขอมาวัตถุนั้นเป็นนิสัคคิย ตัวเองเป็น
ปาจิตติย ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวารณาห้ามขอ ห้ามเด็ดขาด แต่ถ้าเป็นขณะเขาปวารณา
แล้ว ปวารณาเท่าไร ปวารณามากน้อย นี่พูดถึงถ้าตามวินัยนะ ถ้าตามวินัย ถ้ามันตาม
วินัยมันเป็นแบบนั้น ถ้าตามวินัย

แต่เดี๋ยวนี้นั้นเป็นเรื่องการตามใจตัวเองไง พอตามใจแล้วก็ไปตามกิเลส พอตามกิเลส
ไป มันก็มีปัญหาขึ้นมา พอมีปัญหาขึ้นมา พูดถึงว่า ถ้าตามวินัยต้องเป็นตามวินัยนั้น ฉะนั้น
เวลาการสร้างถ้าตามวินัยสร้างเป็นของส่วนตนๆ แต่ความจริงมันไม่ใช่ มันไม่ใช่เพราะอะไร มัน
ไม่ใช่เพราะถ้าขออนุญาตสร้างวัดๆ สร้างวัดเสร็จแล้วขออนุญาตตั้งวัด พอตั้งวัดเสร็จแล้วมัน
เป็นสมบัติของชาติ วัดมันเป็นสมบัติสาธารณะ มันไม่ใช่ของของใคร ถ้าไม่เป็นของใคร
อย่างเช่น เจ้าอาวาสเขาก็อยู่แค่ชีวิตเขา พอสิ้นชีวิตไปมันก็ตั้งองค์ใหม่ขึ้นมาเป็นเจ้าอาวาส โดย
การปกครองตามกฎหมายของคณะสงฆ์ ถ้าเป็นของคณะสงฆ์นะถ้ามันเป็นวัดเป็นวามันเป็น
ของสาธารณะ มันไม่ใช่ของบุคคล ต้องแยกตรงนี้ก่อนไง

แต่ถ้าเป็นของบุคคล เวลาของบุคคลมันก็เข้ากับคำถามนี้ ถ้าคำถามนี้สร้างให้ใคร
สร้างให้ใครก็เป็นของของเขา แล้วสิทธิละ เพราะสมมุติว่าสร้างให้เรา เราเป็นพระนะ สร้างให้
เราเป็นของของเรา แต่พอเราตายไปแล้ว สมบัติของพระตายไปแล้วสมบัตินั้นตกเป็นของใคร

มันก็ต้องเป็นของศาสนาอย่างเดิมนั้นแหละ นี่ตามกฎหมายนะ ตามกฎหมาย สมมุติว่า พระองค์ได้ก็แล้วแต่มีสมบัติส่วนตัว ถ้าไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ไม่ได้ทำพินัยกรรมยกให้ใครไว้ เวลาเขาตายสมบัตินั้นตกเป็นของศาสนานะ

ที่นี้ย้อนกลับมา นี่พูดถึงกฎหมายก่อน ฉะนั้น คำถามเขาต้องแยกก่อนไง เขาต้องแยกก่อนว่าสิ่งที่ว่าสร้างกุฏิ สร้างกุฏิให้เป็นของบุคคล แล้วของบุคคล ของบุคคลก็เป็นสิทธิของเขา นะ เป็นสมบัติส่วนตัวว่าอย่างนั้นเลย ถ้าเป็นของบุคคลก็เป็นสมบัติส่วนตัว แต่ส่วนใหญ่ที่เราไปสร้างกันในวัดๆ เป็นของส่วนตัวหรือของวัด ส่วนใหญ่แล้วเป็นของวัด ถ้าเป็นของวัดบิณฑบาตสิ่งที คำถามที่ถามมาต้องชี้ที่ก่อนต้องอะไรก่อน มันก็ยกเว้นไป สิ่งที่จะต้องมีคนมาชี้ที่ก่อน จะต้องให้สงฆ์บอกที่ มันยกไปเพราะว่ามันไม่ได้สร้างให้บุคคลไง

เพราะสร้างให้บุคคลวินัยบังคับไว้ ๒ ชั้น ชั้นหนึ่งคือขอเองไม่ได้ เพราะถ้าขอมาจะสร้างเป็นของบุคคล คนคนนั้นจะสร้างนะ อย่างเรา โอ้โฮ! เราเคยอยู่คอนโดมิเนียมมา ๕๐๐ ชั้น เวลาบวชพระขึ้นมาเราก็จะสร้างกุฏิส่วนตัว เราจะสร้าง ๔๐๐ ชั้น มันก็บังคับไว้ใช่ไหม เพราะอะไร เพราะมันเป็นกิเลส ถ้าตามใจคนคนนั้น คนคนนั้นกิเลสมาก พอคนคนนั้นกิเลสมากเวลาเข้ามาเป็นพระแล้วเขามีศรัทธาภาพ เขาจะสร้างที่อยู่ของเขา เขาก็จะสร้างมหัทศจรรยณะสิ

พระพุทธเจ้าถึงบอกว่า ถ้าเป็นของบุคคลไม่ได้ โดยยาวได้ ๑๒ คืบ โดยกว้างได้ ๗ คืบ ถ้าโดยรอบก็โดยระเปียง ระเปียงโดยรอบ โดยรอบระเปียงนั้นแล้วจะสร้างเพราะมันเป็นที่ของวัด ที่ของสาธารณะ เอ็งจะเอามาสร้างได้อย่างไร ก็ต้องเอาพระมาชี้ที่ไง เอาพระในที่นั้นมาชี้ที่ชี้ขอบเขตไม่ให้มันขอบเขตมา

แต่ถ้าเป็นของวัด ถ้าเป็นของวัดคณะกรรมการมันตกลงกันแล้ว เราจะสร้างสิ่งใดในวัด มันอีกเรื่องหนึ่งนะ มันเป็นประเด็นซ้อนกันอยู่ไง เป็นของบุคคลหรือของวัด ถ้าเป็นของวัดใช้ที่ว่าต้องชี้ที่ก่อนต้องบอกให้มาชี้ที่อันนี้จบไปๆ แต่มันก็เป็นของวัด กรรมการเขาทำกันอยู่แล้ว ที่นี้มันมีกรรมการของวัดก็คือคณะสงฆ์ คณะสงฆ์เป็นผู้ดูแลของของวัด แล้วถ้าของบุคคลมัน

ซ็อนมาไง บุคคลมันซ็อนมาในคณะสงฆ์นั้น คณะสงฆ์นั้นมันต้องมีสงฆ์ครบถึงเป็นสงฆ์ขึ้นมา
ใช้ใหม่ แล้วบุคคลคนนั้นแล้วบุคคลไปสร้างขึ้นมามันจะมีอำนาจซ็อนกัน ว่าอย่างนั้นเถอะ ถ้ามี
อำนาจซ็อนกันมันก็ต้องใช้มติสงฆ์นั้น ต้องให้สงฆ์ที่ก่อน

ฉะนั้น “คำถามข้อที่ ๑ การสร้างกฎโดยไม่มีชานรอบได้หรือไม่” อันนี้บอกว่า เพราะมัน
ก็มีนะ ระเบียบมันก็มีของมัน ได้หรือไม่ เพราะว่าเราไม่อยากจะฟ้องไป ฟ้องฟ้องเดี๋ยวว่าขัดพุทธ
พจน์อีก ไปขัดพระพุทธเจ้ายิ่งยุ่งใหญ่เลย ฉะนั้น “การสร้างกฎโดยไม่มีชานรอบได้หรือไม่” เรา
ไม่ใช่บอกว่าได้หรือไม่นะ แต่ในปัจจุบันนี้เราบอกว่าไม่เห็นมีชานรอบเลย เขาก็สร้างกันโดยปกติ
นี่อันหนึ่งนะ

“๒. ลักษณะของกฎที่ถูกต้องมีลักษณะอย่างไร” ลักษณะของกฎที่ถูกต้อง ถ้ากฎที่
ถูกต้อง ไปดูที่วัดป่าบ้านตาด ตอนที่หลวงตาท่านอยู่ที่ว่าวิมาน ๆ นั้นวิมานของหลวงตา
นะ หลวงตาท่านบอกว่า วิมานคือเรือนว่าง คือที่เราสร้างเป็นร้านแล้วมีผ้าล้อม ท่าน
บอกว่านี่วิมาน วิมานของพระ ๑. อากาศถ่ายเท ๒. ไม่มีสิ่งใดเป็นความกังวล การ
ภาวนาสะดวกสบายทั้งนั้นวิมาน นี่ไง ถ้าลักษณะถูกต้องคือเรือนว่าง ถ้าเรือนว่าง ใน
เงื่อมผา นี่ไง ลักษณะถูกต้อง ลักษณะถูกต้อง

แต่ในปัจจุบันนี้มันต้องติดกระจกนะ มันติดกระจกหมดนะ ลักษณะที่ถูกต้อง อันนี้เรา
จะบอกว่ามันเป็นยุคสมัยด้วยนะ ยุคสมัยนี้ ยุคสมัยนั้นสิ่งปลูกสร้างมันยังไม่แข็งแรง ยุคสมัย
นี้มันแข็งแรงแล้วนั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง นี่ลักษณะที่ถูกต้อง

“๓. คำว่า “อันหาชานรอบ” ตามธรรมวินัยหมายความว่าอย่างไร” คำว่า “หาชานรอบ
ตามวินัย” ถ้าในความเห็นเรานะ ก็แบบว่าให้มันเป็นกิจจะลักษณะ ว่าอย่างนั้นเลย เป็น
กิจจะลักษณะ เพราะในเมื่อถ้าเป็นของบุคคลแล้วถ้ามันไม่มีกิจจะลักษณะ ไม่ชัดเจนขึ้นมา
เดี๋ยวมันพาดพิงกับคนอื่นไป พาดพิงกับของของสงฆ์ แล้วเดี๋ยวพระทะเลาะกัน ว่าอย่างนั้นเลย

แต่ถ้ามีลักษณะมีชานรอบ ลักษณะมีชานรอบ ประสาเราก็ไปดูกฎหลวงปู่มั่นสิ
มีชานรอบใหม่ แล้วถ้ากฎกรรมฐานมันมีชานรอบแล้วยังมีทางจงกรมอีกด้วย ทำเป็น

ทางจงกรมไว้เลย เวลาครูบาอาจารย์เราท่านทำ พระกรรมฐานศึกษามาจากโคนต้นไม้
ศึกษามา เวลาศึกษาๆ ศึกษาธรรมะของตน ศิล สมาธิ ปัญญา เราปรารถนาศิลปะ สมาธิ
ปัญญา เราปรารถนามรรคปรารถนาผล เราบวชมาเพื่อมรรคเพื่อผลไม่ได้บวชมาเพื่อ
กุฎิ ไม่ได้บวชมาเพื่อความอยู่สุขอยู่สบาย หลวงตาท่านเทศนาว่าการตลอดเวลา “ถ้ายัง
เห็นแก่ปากแก่ท้อง รุดงค์ไม่ได้”

ถ้ายังติดนะ วัดไม่ให้มีตู้เย็น ถ้ามีตู้เย็นแล้วมันกินแต่น้ำเย็น พอกินน้ำเย็นเสร็จแล้ว
ออก รุดงค์ไม่ได้แล้ว เพราะในป่ามันไม่มีตู้เย็น มันกินจนติดเป็นนิสัย พอเป็นนิสัยแล้วมันออกไป
ลำบากไม่ได้แล้ว ฉะนั้น พระไม่ให้มีอะไรเลย ให้มันทุกข์ให้มันยาก มันจะไปอยู่ป่าไหนก็ได้ มัน
จะอยู่บาดาลก็ได้ มันจะไปไหนก็ได้ ฝึกไว้ตั้งแต่ตอนนี่ไง

ถ้าฝึกไว้ตั้งแต่ตอนนี่แล้ว เห็นไหม สิ่งนี้มันฝึกไว้ ถ้ามันฝึกขึ้นมา ครูบาอาจารย์ที่ท่าน
สั่งสอน สั่งสอนอย่างนี้ ถ้าสั่งสอนอย่างนี้แล้วๆ ไม่ได้สอบเอาวุฒิด้วย ไม่ได้สอบเอาใบประกาศ
ด้วย แต่ทำขึ้นมาเพื่อไม่ให้มีความกังวล ไม่ให้มีสิ่งใดมากดถ่วงในใจของตน แล้วภาวนาขึ้นไป
มันก็ถูกต้องๆ ถ้าถูกต้อง ถ้าบอกว่า “สิ่งที่กุฎิที่มันถูกต้องมันควรจะเป็นอย่างไร” ฉะนั้น อันนี้
เป็นคำถามใช่ไหม คำถามข้อ ๑. ๒. ๓.

ฉะนั้น บอกว่า คำถาม “อนึ่ง ภิกษุใดที่จะสร้างกุฎิอันหาเจ้าของมิได้ โดยเฉพาะตนเอง
โดยอาการขอเอาเอง” โดยอาการขอเอาเอง ไปขอเขา “คุณสิ สร้างแล้วจะได้วิมานนะ สร้างแล้ว
มันจะได้บุญกุศลมากนะ” แล้วพอสร้างเสร็จแล้ว แล้วใครไปอยู่ในวิมานนั้นละ เออ! สร้างเสร็จ
แล้วใครไปอยู่ในวิมานนั้น เขาสร้างขึ้นมาเพื่อให้ภิกษุ ให้ผู้ที่เห็นภัยในวัฏสงสารเป็นผู้ที่หลบ
แดดหลบฝนเท่านั้น แล้วประพฤติปฏิบัติ นี่คือเป้าหมายของศาสนาใจ

แต่ถ้าเวลาเป้าหมายในปัจจุบันนี้ทุกคนก็บอกว่าศาสนาต้องเจริญ ศาสนาเจริญก็ไป
แข่งขันกันเจริญ แล้วเวลาเจริญขึ้นมา ศาสนาประจำชาติๆ หลวงตาเลยบอก **ศาสนาประจำ
หัวใจ** ถ้าหัวใจของคนดีหมดแล้วนะสิ่งปัญหาอย่างนี้มันไม่เกิดขึ้น ที่นี้ปัญหามันไม่ได้เกิดขึ้น
อย่างนั้น ปัญหาคนที่มันมีเป้าหมายว่าอยากจะแข่งขันกัน อยากจะเข็ดหน้าชูตา พอเข็ดหน้าชู

ตา แต่ไม่ได้เชิดชูธรรม ถ้ามันเชิดชูธรรมนะมันจบเลย ถ้าเชิดชูธรรมในหัวใจนะ ถ้าหัวใจมันเบิกบานแล้วเรื่องอย่างนี้มันเป็นส่วนประกอบ แต่เนื้อหาสาระคือความจริงๆ มันไม่จำเป็นต้องไปเถียงกันตรงนั้นไง

ฉะนั้น ไม่เถียงกันตรงนั้น เห็นไหม สิ่งที่ว่าโดยอาการขอเอาเอง ขอมาเพื่อใครล่ะ เวลาครูบาอาจารย์ของเราไม่ปรารภณา ไม่ต้องการสิ่งใดเลย มันไหลมาเทมาทั้งนั้น ถ้าไหลมาเทมาขึ้นมา ท่านก็ทำประโยชน์ของโลกไป ถ้ามันเป็นประโยชน์ เพราะคนมันมีมันก็ต้องมี เราจะบอกว่า คำว่า “มี” มันจะมีหมายความว่า ท่านได้สร้างของท่านไว้แล้วมันจะมีมันต้องมี ถ้าไม่ได้สร้างไว้คือมันไม่มี ถ้ามันไม่มีอยากจะมี ถ้าอยากจะมีขึ้นมา เห็นไหม โดยขอเอาเองมันก็จะเกิดขึ้น

กรณีนี้ถ้าพูดถึงมันสะเทือนใจไปถึงเทวทัตทุกทีเลย พระ-เทวทัต เวลาที่นางวิสาขา มาเยี่ยมพระๆ พอมาเยี่ยมพระก็มีน้ำปานะมาฝากองค์นั้นองค์นี้ มาฝากพระนั้นทะ มาฝากพระ-อานนท์ ทำไม่ไม่ถามถึงเทวทัตสักที ถ้าเทวทัตมันก็เสมอกัน ลูกกษัตริย์เหมือนกัน ทำอย่างไรจะให้เขาเห็นความสำคัญของเรา จะให้เห็นความสำคัญของเรามันก็ต้องมีตัวตนใช่ไหม มีตัวตนก็เอาใครดีก่อน เอาอชาตศัตรูเพื่อจะเอาความสำคัญเพื่อจะเอาตัวตน เพื่อจะให้คนเห็นความสำคัญของตน สุดท้ายแล้วก็ถลาลึกไปจนเป็นเทวทัต จนทำลายสงฆ์นั้นนะก็เกิดจากตรงนี้ เกิดจากเท่าเขาเทียมเขา

จะไปเท่าเทียมใคร เทียมกิเลสในใจนี้สิ ถ้ามันเทียมกิเลสในหัวใจเนาะ ถ้ามันเทียมกิเลสในหัวใจมันเอาธรรมะทัดเทียมแล้วเอาธรรมะบดบี้มัน เอาธรรมะสูงส่งกับมัน อันนี้มันเป็นไปได้

ฉะนั้น บอกว่า “โดยการขอเอาเองใช้ใหม่” ฉะนั้น บอกว่า “การสร้างกุฎิโดยกว้าง ๑๒ คืบ โดยยาว ๑๐ คืบพระสุคต ฟังนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นฟังแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้อันมีชานรอบ” ใ้ฉัน้อยู่ในวินัยมุขๆ เพราะพวกนี้วินัยมุขเล่ม ๑ เล่ม ๒ เล่ม ๓ แล้วในวินัยมุขมันก็เป็นตำราการศึกษาชั้นนั้นนะ พอศึกษามาแล้วมันก็เป็นความจริงนั้นแหละ ทีนี้แต่

เราพูด เราพูดอย่างนี้ ฉะนั้น พอขอเมตตา เราก็จะบอกว่า ถ้าตามวินัยเราทำตามวินัยโดยที่เรา ต้องเข้าใจ

แต่ถ้าเราตามหัวใจของตน ตามกิเลสของตน ถ้าเราไม่ตามกิเลสของตนสิ่งที่ทำไว้ๆ ทำ เป็นประโยชน์สาธารณะ ถ้าไม่ใช่ของบุคคล จบเลย คือไม่ใช่ของของเรา ถ้าไม่ใช่ของของเรามัน ก็ไม่มีอะไรเกี่ยวพัน เว้นไว้แต่ อย่างเช่น เช่นที่ว่าถ้าเป็นอาบัติเราทำผิดเอง เราก็ผิดหมด ถ้าเรา ไม่ได้ทำมันก็ไม่ผิด เว้นไว้แต่สภาพกรรม สภาพกรรมคือทำทั้งหมดมันเป็นไปโดยไม่รู้ตัว อันนั้น เป็นสภาพกรรม กรรมที่ว่ามันเกิดขึ้นร่วมกันไง แต่ถ้าเกิดขึ้นร่วมกันอย่างนั้นปลงอาบัติไม่ตก มันต้องอาบัติไม่ใช่เป็นตัวมันถึงปลงตก

นี่พูดถึงว่ากุฎินោះ เพียงแต่เราจะพูดว่าของที่เป็นของของตน ของที่เป็นของบุคคล กับของที่เป็นสาธารณะ หรือเป็นของของวัด ถ้าเป็นของของวัดนะ ของสาธารณะ ถ้าบอก อย่างนี้บับเป็นของของตนแล้วทำได้แค่นี้ แล้วที่เขาสร้างกันตึกใหญ่โตมหาศาล ๕ ชั้น ๑๐ ชั้น เตี้ยมันจะไปพาดพิงคนอื่นไง เราไม่พาดพิงเขา อันนั้นเราจะยกให้ว่าเขาสร้างเป็นของวัดๆ แต่ ทุกคนก็ยังยึดว่าเป็นผลงานของตนนะ เพราะในการปกครองเขาจะเอาตรงนี้มาเป็นผลงาน แล้ว ขอความดีความชอบกันไง พระก็เลยแข่งขันกันสร้าง แต่ไม่แข่งขันกันสร้างธรรมในใจ

ฉะนั้น หลวงตาท่านบอกว่า “สมบัติของพระคือคุณธรรม ถ้าพระยังทรงธรรม ทรงวินัยไม่ได้ ใครจะทรง ธรรมะ ธรรมะสำคัญ เถอจะมีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด อย่างมีสิ่ง อื่นเป็นที่พึ่งเลย” แต่กูเห็นเชิงวิ่งไปหาอย่างอื่นหมดเลย เอ็งไม่ได้หาธรรมกันเลย เอ็งจึงมีธรรม เป็นที่พึ่งเกิด แล้วธรรมมันคืออะไร ก็ยังไม่รู้จักธรรมคืออะไรอีกด้วยนะ ถ้าทำได้จริงมันก็ ย้อนกลับมา ฉะนั้น ของนี้ถ้ามันเป็นของบุคคลต้องทำตามวินัยทั้งหมด

ถ้าเป็นของบุคคลนะ แต่ส่วนใหญ่แล้วของบุคคลมันแทบจะไม่มีแล้วละ เพราะมันเป็น วัด พอวัดนะระบบการปกครองมันไม่มีของบุคคลหรอก เว้นไว้แต่ๆ ที่เขาสร้าง เวลาเขาสร้าง สร้างกุฏิให้กับวัดต่างๆ แล้วก็จารึกชื่อผู้สร้างไว้ อันนั้นเป็นจารึกผู้เสียสละจารึกผู้ให้ทาน ไม่ใช่ จารึกบอกว่าเป็นของพระองค์ใด แต่ส่วนใหญ่จะเป็นของวัด ต้องดูตรงนี้ ต้องดูว่าถ้าเป็นของวัด

เป็นของสาธารณะ เรื่องขนาดว่า ๑๒ คืบ ๗ คืบ อันนี้ยกไว้ แต่อันนี้ถ้าเป็นของบุคคลคนคนเดียว พระองค์เดียวจะอยู่กว้างขวางขนาดไหน พระองค์เดียวก็อยู่แค่นี้ ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วมันจะขอไม่มีที่สิ้นสุด

พระพุทธเจ้ามาให้เสียสละทาน แต่ไม่ใช่ให้มันเกินกว่าเหตุ ไม่ใช่ไปเบียดเบียนเขาจนหมดเนื้อหมดตัว พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนั้นหรอก พระพุทธเจ้าสอนนะ สอนทุกคนให้มีความสุข ไม่เบียดเบียนกันนะ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน แต่ถ้าใครมีกำลังมากน้อยแค่ไหน อันนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง นี่พูดถึงการสร้างกุฏิเนาะ จบ

ถาม : เรื่อง “วิธีปฏิบัติ”

ผมมีคำถามเรียนถามพระอาจารย์ครับ

๑. ผมเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า พอลงใจเป็นสมาธิแล้วก็ใช้ปัญญายกขึ้นเป็นวิปัสสนา หมายความว่าอย่างไรครับ

๒. ใช้แบบการที่เราใช้สติ ใช้สมองคิดพิจารณา เช่น พิจารณาร่างกายว่าเป็นไตรลักษณ์ หรือพิจารณาร่างกายว่าเป็นอสุภะ แบบนี้ใช่หรือไม่ครับ

๓. แบบนี้คืออยู่ในขั้นสุดมยปัญญาและจินตมยปัญญาใช่หรือไม่ครับ แล้วขั้นภาวนามยปัญญาจะต้องปฏิบัติอย่างไรครับ ปัจจุบันผมใช้พุทโธอยู่ครับ

ตอบ : ถ้าใช้พุทโธๆ อยู่ เราก็ระลึกพุทโธต่อเนื่องกันไป พุทโธต่อเนื่องไปก่อนเนาะ นี่ในการประพฤติปฏิบัติ วิธีปฏิบัติ เห็นไหม วิธีปฏิบัติการทำความสงบ ๔๐ วิธีการ พุทโธ ธัมโม สังโฆ มรณานุสติ เทวตานุสติ ฟังกสิณ กสิณ ๑๐ วิธีปฏิบัติ วิธีการทำความสงบ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังเปิดไว้ถึง ๔๐ วิธีการ แล้วเวลาวิธีการวิปัสสนาวิธีการใช้ปัญญาไม่มีขอบเขตเลย

วิธีการทำความสงบของใจ ๔๐ วิธีการ ถ้าจิตมันสงบแล้ว เห็นไหม เหมือนภาชนะที่ใส่น้ำเต็มแล้วมันก็จะล้นภาชนะนั้นไป จิตของคนถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันไม่รู้จักใช้มันก็จะล้น มัน

ก็อยู่แค่นั้นนะ แล้วไม่ใช่อยู่แค่นั้นธรรมดาณะ เวลามันเสื่อมไง เพราะคนถ้าไม่รู้จักรู้ว่ามันล้นหรือมันพอดี ถ้าไม่รู้จักรู้ล้นหรือพอดีหรือขาด มันจะรักษาไม่ได้หรือกว่าสมาธิควรเป็นอย่างไร

คนที่รักษาได้ ๑ เวลามันพ่องอยู่ก็รู้ว่าพ่องอยู่ เวลามันเต็มก็รู้ว่ามันเต็ม เวลามันล้นก็ต้องรู้ว่ามันล้น แล้วมันควรทำอย่างไรให้มันพอดี ถ้ามันพอดีนั่นแหละคือสัมมาสมาธิ ถ้ามันมีสัมมาสมาธิขึ้นมาแล้ว ถ้ารู้จักการฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนาได้นั้นมันถึงจะเป็นวิปัสสนาตามข้อเท็จจริง แต่ถ้าวิปัสสนาตามข้อเท็จจริงนี้มันต้องมีครูบาอาจารย์คอยประคองคอยชี้แนะ

ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ อย่างหลวงปู่มั่นไม่มีครูบาอาจารย์ ท่านฝึกหัดของท่านเอง เวลาถ้ามันผิด ภาวนาจบแล้วท่านก็มาทดสอบในใจของท่านว่ามันดีขึ้นหรือมันเลวลง มันไม่มีอะไรดีขึ้นเลย ไม่ดีขึ้นเลยท่านถึงได้ไปลาพระโพธิสัตว์ของท่าน แล้วท่านมาฝึกหัดทำความเข้าใจเข้ามา พอใจสงบแล้วท่านก็ฝึกหัดพิจารณากายของท่านขึ้นมา พอพิจารณากายไปโดยการใช้อปัญญานั้นนะ เพราะมันได้ละบุญกุศลอันที่จะต้องดำเนินการเป็นพระโพธิสัตว์ไปข้างหน้า มันก็เข้าไปเผชิญหน้ากับกิเลส เข้าไปชำระล้างกิเลสมันเบาบางลงๆ ท่านบอก “อ้อ! อย่างนี้มันใช่ อย่างนี้มันใช่” นี่พูดถึงคนที่มีอำนาจวาสนาใจ

ถ้าคนไม่มีอำนาจวาสนานะ เวลามันใช้มันเถรตรงใจ เถรสองบาตรใจ บอกว่าพอจิตมันสงบแล้วมันก็ใช้อปัญญา พอใช้อปัญญาแล้วมันก็คำถาม “ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาสมมอหรือไม่ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาการใช้สติหรือไม่” พอบอกเป็นปัญญามันก็กลัวปัญญาที่ผิดใจ เพราะมันไม่เคยเห็นประสบการณ์ถูกหรือผิด มันถึงได้ไขว่ไขว่ พอไขว่ไขว่ขึ้นไปแล้วมันก็ใช้แต่ธรรมะใช้แต่คำสอนของพระพุทธเจ้ามาอ้างอิงใจ “ก็สติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง สติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริงใจ ก็ใช้อปัญญาไปแล้วๆ ก็ความคิดทำไม่ไม่ใช่ปัญญา ก็นี่ปัญญาทั้งนั้นใจ”

มันเป็นปัญหาโลกแตก มันเป็นปัญหาโลกแตก ถ้าเป็นปัญหาโลกแตกขึ้นมามันก็เป็นปัญหาโลกแตก ฉะนั้น พอเป็นปัญหาโลกแตกมันก็ต้องเทียบเข้ามาที่หัวใจของคนก่อน หัวใจ

ของคนมีเป้าหมายอย่างไร เรามีเป้าหมายใช้ใหม่ เป้าหมายของเราคือมันทุกข์ มันอยากจะพ้นจากทุกข์ มันจะให้ทุกข์เบาบางลงเราก็รู้ได้ แต่นี่คนเราดูดีภาวะมันอ่อนแอใจ พอจิตมันเคลิ้มๆ มันปล่อยปละละเลย มันโยนทิ้ง มันทิ้งมันขว้าง “โอ้ย! สบายๆ”

แต่ถ้าคนเขามีสติปัญญาณะ “เอ๊ะ! มันไม่ใช่ซะ มันต้องมีเหตุมีผลมากกว่านี้นะ ถ้ามันจะปล่อยวางสิ่งใดมันก็ต้องรู้ว่ามันถูกหรือผิด หรือว่ามันดีหรือชั่ว ปล่อยแล้วมันปล่อยอะไร” มันต้องมีสติปัญญาอย่างนี้สิ ถ้ามีสติปัญญาอย่างนี้เขาถึงต้องหาเหตุผล ที่มันปล่อยปละละเลยมามันไม่ใช่หรอก ถ้าไม่ปล่อยปละละเลยมามันต้องมีหลักมีเกณฑ์ มีหลักมีเกณฑ์ สมาธิเป็นอย่างไร ถ้าทำสมาธิแล้วยกขึ้นวิปัสสนาอย่างไร เพราะคำถามถามอย่างนั้นใช้ใหม่ บอกว่า

“๑. ผมเคยได้ยินมาว่าพอจิตเป็นสมาธิแล้วใช้ปัญญายกขึ้นวิปัสสนาหมายความว่าอย่างไร” ก็หมายความว่าสิ่งที่พูดมานี้โดยสามัญสำนึก คำว่า “สมาธิๆ” มันอยู่ที่บุญกรรมของคน ไง บั้ว ๔ เหล่า ถ้าบั้ว ๔ เหล่า บางคนได้สร้างบุญกุศลของเขาดีมาก พอจิตของเขาเริ่มมีบาทฐาน พอจิตของเขาเริ่มสงบระงับพอสมควร เขาใช้ปัญญาแล้วเขาไปได้เลยนะ

แต่บางคนนะ บั้ว ๔ เหล่า บั้วของเรามันไม่ปรี่มน้ำ บั้วของเราอยู่ใต้น้ำ ใต้น้ำมันสำคัญ น้ำนะ มันหายใจมันสำคัญน้ำตลอด มันจะพิจารณาอะไร หายใจยังไม่ออกออกอยู่ นี่ พวกนี้พอจิตสงบแล้วจะให้พิจารณาปัญญา มันไม่ก้าวเดินไป พิจารณาไปไม่ได้ไป ถ้าพิจารณาไม่ได้ก็พยายามทำสมาธิให้มากขึ้น พยายามเพิ่มสายบั้วให้มันปรี่มน้ำ น้ำ ให้พ่นน้ำ มันจะได้หายใจคล่องๆ มันแตกต่างกันตรงนี้ไง มันแตกต่างกัน แตกต่างกันว่าอำนาจวาสนาของคนมันมาเท่าใด

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า “มันพิจารณาไปเลย มันทำไปเลย แล้วเอาแค่นั้นเป็นมาตรฐานละ” มันมาตรฐาน มาตรฐานก็คือว่ามันแก้สงสัยเราได้ไหม มันมาตรฐานนะ ถ้าดูดีภาวะมันอ่อนแอมันก็ว่าใช่ อย่างนี้ถูกต้อง ฉะนั้น บอกว่า “เคยได้ยินมาว่า” ถ้าเคยได้ยินมาว่า เราก็เคยตอบมาแล้ว เยอะแยะ เคยได้ยินมาว่ามันก็เคยได้ยินมา แต่มันไม่เป็นความจริงของเราไง ถ้าเป็นความจริง

ของเราไม่ต้องไปสนใจมัน ยังไม่ต้องไปเอาสิ่งนี้มากวนใจเราไง เราปฏิบัติของเราไปก่อน ถ้ามันเป็นจริงมันต้องเป็นตามข้อเท็จจริงนั้น เพราะมันจะเข้าข้อที่ ๒

“๒. ใช้แบบการที่เราใช้สติใช้สมองพิจารณา เช่น พิจารณาร่างกายว่าเป็นไตรลักษณ์ หรือพิจารณาร่างกายนี้เป็นอสุภะ แบบนี้ใช่หรือไม่” แบบนี้ใช่หรือไม่ เห็นไหม เพราะคำว่า “ใช้สติ ใช้สมอง” คำว่า “ใช้สติ ใช้สมอง” มันก็เป็นความคิดของเราอยู่แล้วใช่ไหม แล้วคิดให้ลงเป็นไตรลักษณ์มันก็คิดของมันได้ว่าเป็นไตรลักษณ์ ถ้าคิดของมันได้ แล้วคิดของมันได้ พูดถึงในวงการศึกษ เวลเขาถกกันเรื่องธรรมะมันก็เข้าใจได้ๆ เข้าใจได้ก็นี่ใช้สมองไง ถ้าใช้สมองขึ้นมา มันก็เป็นแค่นี้ ถ้าเป็นแค่นี้คิดให้เป็นอสุภะ พิจารณาให้เป็นอสุภะเดียวมันก็เป็นมาได้ มันก็เป็นมาได้ มันเป็นได้เป็นครั้งเป็นคราว

แต่ถ้าการปฏิบัติของเขาเสมอต้นเสมอปลายไป ในพระ-ไตรปิฎก เห็นไหม การปฏิบัติที่มันยังขาดตกบกพร่องอยู่เพราะขาดการปฏิบัติความสม่ำเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย ความปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลาย แล้วจิตใจที่มันเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติต่อเนื่องกันไป ต่อเนื่องไปๆ เห็นไหม ถ้าคนปฏิบัติถูกต้องตั้งมา ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ต้องเป็นพระอนาคามีอย่างน้อย ถ้ามันถูกต้องนะ

ฉะนั้น คำว่า “ใช้สมองๆ” สมองมันส่งออกแล้ว เพราะเราใช้สมอง เรากลัวว่าผิดใจ แต่จริงๆ ถ้าจิตมันละเอียดมันจะเห็นจิตเลย เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เห็นสติปัญญา ๔ เห็นสติปัญญา ๔ ได้เพราะจิตสงบ จิตสงบแล้วมันถึงเห็นได้

ถ้าจิตไม่สงบมันส่งออก จิตไม่สงบเป็นอารมณ์หมด สิ่งที่เป็นความคิดๆ ความคิดโดยสมอง ความคิดต่างๆ ชั้นที่ ๕ มันเป็นข้อเท็จจริงของมนุษย์ที่มีธาตุ ๔ และชั้นที่ ๕ แล้วออกมา มันก็ส่งออกมาแล้วมันอวิชชาทั้งนั้น เวลาศึกษาก็ศึกษาด้วยชั้นที่ ๕ ศึกษาด้วยสมองทั้งนั้น ทุกคนศึกษาด้วยสมอง ทุกคนจดจำด้วยสมอง แล้วมันเป็นผลของสมองทั้งนั้น นี่พูดถึงชั้นที่ ๕ ใจ

“แล้วขั้นที่ ๕ มันส่งออก แล้วพิจารณาให้เป็นไตรลักษณ์ใช่ไหม” มันก็ใช่ พอพิจารณาแล้วมันปล่อย มันเข้าใจเรื่องไตรลักษณ์ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป มันก็เป็นไตรลักษณ์ แล้วไตรลักษณ์ของใครล่ะ ไตรลักษณ์ของกิเลสไง ไม่ใช่ไตรลักษณ์ของเรา มันทำตามใจ มันไม่ได้ทำตามข้อเท็จจริง ทำตามใจได้หมดนี่ล่ะ ทำตามเสร็จแล้วได้ผลอะไร

ฉะนั้น “พอข้อที่ ๓ แบบนี้ถือว่าอยู่ในขั้นสุดมยปัญญาใช่ไหม และจันทมยปัญญาใช่หรือไม่ แล้วขั้นภาวนามยปัญญาจะต้องปฏิบัติอย่างไรครับ ปัจจุบันผมใช้พุทโธๆ อยู่” ก็พุทโธไปก่อน พุทโธไปก่อน พุทโธให้จิตมันสงบก่อน พอจิตสงบแล้ว ความคิดที่ก่อนที่จิตสงบเราคิดอย่างไร จำไว้ให้ตึ้นนะ ความคิดความเห็นของเราก่อนที่จิตมันสงบมันคิดอย่างไร มองกายแล้วคิดอย่างไร

คนที่ไม่มีสมาธินะ เพศตรงข้ามอันตรายมากเลย เพศตรงข้ามยิ่งมองยิ่งสวย ยิ่งมองยิ่งสวย แต่ถ้าจิตมันสงบแล้วนะ จิตสงบแล้วพอมันเห็นเข้า โอ้โฮ! ทำไมมันเี่ยมอย่างนั้นล่ะ โอ้ย! ทำไมหนังมันลอกหมดเลยล่ะ ถ้าจิตสงบแล้วมันเป็นอีกเรื่องหนึ่งนะ ถ้าจิตไม่สงบเพศตรงข้ามอย่าอยู่ใกล้กัน อย่าสูงสิงกัน เดี่ยวเถอะเดี่ยวมีเรื่อง แล้วจิตมันเคยสงบ แหม! มันเคยทำได้ แอ๊กอวดตึ้นนะ เดี่ยวพอจิตมันเสื่อม เรียบร้อย

นี่ก็เหมือนกัน บอกว่าสิ่งที่ว่า “มันเป็นจันทมยปัญญาใช่ไหม” แล้วถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้าจิตมันมีสมาธิขึ้นมา เห็นไหม คนเราถ้ามีสมาธิมันตั้งามอยู่พักหนึ่ง พอสมาธิมันเสื่อมไป ฤๅษี ฤๅษีอยู่ในพระไตรปิฎก ฤๅษีกินเหี้ย แหม! เป็นฤๅษีนะ นั่งสงบเชียว เหี้ยมันก็เข้ามาใกล้เข้ามาดูแล เพราะมันอยากได้บุญของมัน ฤๅษีก็ทำนั่งนิ่ง เข้าไปใกล้ เอาหินปา คือจะฆ่าเหี้ย จะกินเหี้ย ทำที่ดูสงบเชียว เข้ามาใกล้ๆ เอะ เสียชีวิตเชียวนะ ถ้าเป็นฤๅษีซีไพร เห็นไหม เพราะไม่ได้ใช้ปัญญา ไม่ได้ใคร่ครวญ มันไม่เป็นอย่างนั้นไง

ฉะนั้น บอกว่า “ถ้าเราพุทโธ” เราพุทโธไปก่อน พุทโธไปก่อน จนจิตมันสงบเป็นพื้นฐานขึ้น แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา อย่างที่ว่าฝึกหัดใช้ปัญญา หมายความว่า อย่างข้อที่ ๑ พอจิตสงบ

แล้วฝึกหัดใช้ปัญญาฯ พอจิตมันสงบแล้ว เห็นใหม่ จิตที่มันสงบเรามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร จำสภาพนี้ไว้ พอจิตมันสงบแล้ว แล้วถ้ามันเกิดความคิดอันเดิมนี้แหละ ความคิดเหมือนตอนที่จิตไม่สงบมันคิดอย่างนี้ จำอารมณ์นี้ไว้ ถ้าจิตมันสงบแล้วมันคิดเหมือนเดิม แล้ววัดค่ามันสิ วัดค่าของมันว่ามันแตกต่างกันอย่างไร ถ้าวัดค่าได้นั้นจิตสงบแท้ ถ้ามันยังคิดเหมือนเดิมเลย เออ! อันนั้นจิตไม่สงบ จิตไม่มีกำลัง ถ้าจิตไม่มีกำลังระวังให้ตื่นะ ระวังให้ดี หมายความว่ารักษาตัวไว้ รักษาตนเอาไว้

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าจิตสงบนี้แหละ พอตัวจิตสงบนี้สำคัญมาก แต่คนไปเหยียดหยันไปเหยียบย่ำไป “หินทับหญ้าฯ” ประสาเรา เราพูดบ่อย เพราะเขาเหยียดหยามมาก บอกหินทับหญ้าก็ดีนะ บ้านของฉันทับไว้หมดเลย ไม่มีหญ้ารกเลยแล้วกันละ เออ! บ้านเชิงรกไปหมดเลย แต่บ้านข้าเอาหินทับหญ้าไว้ หินทับหญ้ามันก็มีคุณสมบัติของมัน คุณสมบัติทับไว้ที่มันไม่มีหญ้าโผล่ขึ้นมาไง ถ้ามันไม่มีหญ้าโผล่ขึ้นมามันก็เรียบร้อยดีใช่ไหม

ถ้ามันเป็นสมาธิมันก็สุขสงบใช่ไหม ก็ค่าของสมาธิก็เป็นอย่างนั้น ทำไม แต่ฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญายกขึ้นวิปัสสนา โดย! ไม่มีหินทับหญ้าไว้เลย มีแต่ตงหนา มีแต่ป่าหญ้าป่ารกชัฏ งูเงี้ยวเขี้ยวขอเต็มไปหมดเลย แล้วบอกว่าตัวเองยอดเยียมกระเทียมดอง ไปโดนงูกัดตายหมดละ นี่ก็เหมือนกัน “ไม่ต้องใช้สมาธิ ไม่ต้องใช้สมาธิ” เข้าไปมันมีแต่งูพิษคอยจะกัดเรา แล้วก็ว่า “สติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง สติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง” เข้าไปเถอะ เดี่ยวเถอะ งูเห่ามันฉกเอาเลยละ สติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงนั่นนะ

แต่ถ้ามันหินทับหญ้าไว้ไม่มีงูสักตัว เข้าไปราบเรียบ คุณสมบัติสมาธิมันเป็นอย่างนั้นก็เป็นอย่างนั้น แต่คุณสมบัติของสมาธิถ้ามันเกิดปัญญาขึ้นมา หินทับหญ้า ดูลิ มันเรียบไปหมดเลย มันนำรึนรมย์ใหม่ มันเป็นสถานที่ควรแก่การงานใหม่ มันควรเป็นพื้นที่ที่ไม่มีพิษใช่ไหม ไม่มีสัตว์พิษอยู่ในนั้นเพราะมันเรียบหมด มันเห็นหมดละ แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา มันปลอดภัย แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าปัญญาเกิดขึ้นนั้นวิปัสสนา

“จิตสงบดีแล้ว พอจิตเป็นสมาธิแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา นั่นคือยกขึ้นสู่วิปัสสนาเป็นอย่างดี นั้นจริงหรือไม่” เพราะได้ยินเขาแล้วว่า เขาแล้วว่า แล้วเขาแล้วว่าแล้วเขาก็ชักจูง เขาแล้วว่าคืออะไรรู้ใหม่ เขาแล้วว่า หมายความว่า “เราเป็นพวกเดียวกันนะ เราก็ปฏิบัติแบบนี้ แล้วปฏิบัติแล้วมันไม่ได้ผล เราไปรู้ตัวทั่วพร้อมดีกว่า เราไปสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงนะ พุทโธๆ อยู่ ไม่มีประโยชน์หรอก ไม่มีประโยชน์” พอเขาได้ยินมาว่าอย่างนั้น เขาก็ชักจูงกันไป แล้วชักจูงกันไปมันก็เป็นคนที่มีวิมุติภาวะหรือไม่มีวิมุติภาวะ

คนที่มีวิมุติภาวะเขาไม่เชื่อฟังใครทั้งสิ้น เขาต้องการความเป็นจริง เขาต้องการความสุข ความทุกข์ในใจของเรา เราทำเพื่อประโยชน์กับเรา เราไม่ใช่เป็นเหยื่อของใครทั้งสิ้น เราไม่ยอมลงตัวเป็นเหยื่อของใครทั้งสิ้น เราต้องการความจริงๆ เราเป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นศากยบุตร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามอบมรดกไว้ให้ ธรรม และวินัยมอบไว้ให้เลย บริษัท ๔ พระพุทธเจ้าให้พินัยกรรมไว้ทุกคนเลย แล้วทุกคนหาสมบัติของตนไม่เจอ ได้พินัยกรรมมาทุกๆ คน เรามีสิทธิ์ทุกคน เราเป็นชาวพุทธแล้วสมบัติเอ็งอยู่ไหนล่ะ อยู่ในใจๆ แต่หาสมบัติของตนไม่เจอ ได้พินัยกรรมกันมาแต่ยังหาทรัพย์อันนั้นยังไม่เจอ ถ้าได้เจอขึ้นมาจะเขาจะว่าอย่างไร มันเรื่องของเขา

ฉะนั้น เขาบอก “ได้ยินมาว่าพอจิตสงบเป็นสมาธิแล้วฝึกหัดใช้ปัญญายกขึ้นวิปัสสนา หมายความว่าอย่างไร” หมายความว่าเรากลับมา เรากลับมาเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เราอยู่ใกล้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วถ้าฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญา มันเกิดขึ้นมันจะเกิดภาวนามยปัญญาอย่างที่โยมต้องการ

โยมถามมาว่า “แล้วภาวนามยปัญญามันเป็นอย่างไร มันเป็นอย่างไร” เราพูดอีก ๑๐ ปี เราพูดด้วยความที่เราอธิบายภาวนามยปัญญาชัดเจนนะ แต่คนฟัง ฟังอยู่ ๑๐ ปีก็แค่ฟัง ไม่รู้ แต่ถ้าไปฝึกหัดเวลามันเกิดปัญญาขึ้นมามันตื่นเต้น มันขนลุก หัวใจมันแช่มชื่นนั้นของจริง เวลามันเป็นจริงๆ ขึ้นมามันเป็นในหัวใจนั้น ถ้ามาถามอยู่อย่างนี้ เราตอบอยู่อย่างนี้อีก ๑๐ ปี

ไปซื้อไม้ค้ำใหม่มาให้ใหม่นะ เดี่ยวตัวนี้มันเสื่อม จะคุยได้อีก ๑๐ ปี ก็นั่งพูดอยู่ที่เดิมนี่แหละ ไม้คนพังกี่พังกมา ๑๐ ปีก็พังกอยู่อย่างนั้น

แต่ถ้าไม้คนพังกมันไปทำขึ้นมาเดี๋ยวจะชนลูกๆ ธรรมสังเวชนะ ชนลูกชนพองหมดเลยนะ ตัวพอง ถ้ามันเป็นจริงนะ ถ้าบอกว่า “อ้าว! ชนลูกชนพองอย่างนี้มันก็แค่นี้ มันไม่เห็นเป็นธรรม” ไม่ใช่! มันเกิดจากการภาวนา เกิดจากภาวนามยปัญญา เกิดจากปัญญามันแยกแยะ มันค้นคว้า มันใช้พิจารณาจนมันมีความรู้แจ่มแจ้ง มันแจ่มแจ้งมันมีรสมีชาติ มันก็เกิดการชนลูกชนพอง มันก็เกิดอาการสะเทือนหัวใจ มันเกิดธรรมสังเวช ฉะนั้น มันต้องปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นความจริง ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาแล้วมันก็จะกลายเป็นภาวนามยปัญญาแบบที่โยมต้องการไง ที่โยมต้องการ ที่โยมถามมา

วิธีการปฏิบัติภาวนามยปัญญา ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมามันเป็นจากการปฏิบัติ เราทำความเข้าใจก่อน เราพุทโธของเราไป ใครจะเยาะเย้ยถากถางเสียดสีเหมือนคนโง่ง่ายๆ เรา เรื่องของเรา เราก็ย้ายของเรา มีค้อนอยู่อันหนึ่งกับมีสิ่วอยู่อันหนึ่ง เราก็ทุบของเราไป เฒ่าโง่ง่ายๆ แล้วย้ายสำเร็จด้วย ไม้คนที่ฉลาดๆ ไป มันขึ้นเครื่องบินไปตกทั้งลำเลย ลงทะเลไปทั้งลำเลย ของเราเฒ่าโง่ง่ายๆ พุทโธๆ พุทโธของเราไป แล้วจะประสบความสำเร็จ เอวัง